

ПРИМЕНА ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

ПРАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 42. Устава Републике Србије којим је зајемчена заштита података о личности и прописано да се прикупљање, обрада и коришћење података о личности уређује законом, да је забрањена и кажњива употреба података о личности изван сврхе за коју су прикупљени у складу са законом, осим за потребе вођења кривичног поступка или заштите безбедности Републике Србије, на начин предвиђен законом, и да свако има право да буде обавештен о прикупљеним подацима о својој личности, у складу са законом и право на судску заштиту због њихове злоупотребе као и да Република Србија уређује и обезбеђује прикупљање статистичких и других података од општег интереса.

Доношење Закона о заштити података о личности („Сл. гласник РС“, бр. 97/08, 104/09 – др. закон, 68/12-одлука УС и 107/12 – у даљем тексту: закон), имало је за циљ да, у вези са обрадом података о личности, сваком физичком лицу обезбеди остваривање и заштиту права на приватност а тиме и дела тзв. његове информационе приватности.

Законом о заштити података о личности уређују се услови за прикупљање и обраду података о личности, права лица и заштита права лица чији се подаци обрађују, ограничење заштите података о личности, поступак пред надлежним органом за заштиту података о личности, обезбеђење података, евиденција, изношење података из Републике Србије и надзор над извршењем овог закона. Законом је прописано да се заштита података о личности обезбеђује сваком физичком лицу, без обзира на држављанство и пребивалиште, расу, године живота, пол, језик, вероисповест, политичко и друго уверење, националну припадност, социјално порекло и статус, имовинско стање, рођење, образовање, друштвени положај или друга лична својства, да послове заштите података о личности обавља Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, као самосталан државни орган, независан у вршењу своје надлежности.

Управа царина као државни орган, у смислу члана 3. закона је руковалац подацима јер у обављању послова из своје надлежности прикупља и обрађује велики број података о личности а царински службеници се појављују као обрађивачи података.

ПОДАТАК О ЛИЧНОСТИ

Чланом 3. став 1. тачка 1. закона, податак о личности дефинисан је као свака информација која се односи на физичко лице, без обзира на облик у коме је изражена и на носач информације, (папир, трака, филм, електронски медиј и сл.), по чијем налогу, у чије име, односно за чији рачун је информација похрањена, датум настанка информације, место похрањивања информације, начин сазнавања информације (непосредно, путем слушања, гледања и сл, односно путем увида у документ у којем је информација садржана и сл.), или без обзира на друго својство информације (у даљем тексту: податак).

Подаци о личности су:

- Лично име и презиме
- Јединствени матични број грађана (познатији као ЈМБГ)
- Кућна адреса
- Порески број

- Број здравственог осигурања
- Број приватног телефона (фиксног и мобилног)
- Број личне карте
- Број пасоша
- Број студентског индекса

У податке о личности спадају и биометријски подаци по којима се неко може идентификовати (нпр. подаци о ДНК, отисци прстију, мрежњаче ока и др.).

У осетљиве податке о личности спадају:

- Национална припадност
- Раса
- Пол
- Језик
- Вероисповест
- Припадност политичкој странци
- Синдикално чланство
- Здравствено стање
- Примање социјалне помоћи
- Статус жртве насиља
- Осуда за кривично дело
- Сексуални живот

Подаци о правним лицима нису подаци о личности. У случају када појединац наступа као самостални предузетник (приватни предузетник), у правном промету, право на заштиту података о личности је сужено и појединац у својству предузетника не може уживати толика права као појединац у својству физичког лица. Дакле у ситуацијама где се подаци односе на самосталног предузетника не може се говорити о заштићеним подацима о личности када се ради о подацима појединца повезаним са обављањем посла самосталног предузетника. Порески број или број текућег рачуна самосталног предузетника су у непосредној вези са обављањем његове делатности и у том случају не представљају заштићене податке, док би за исти порески број, односно исти текући рачун то били заштићени подаци у случају када их користи појединац као физичко лице.

ОБРАДА ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Обрада података је свака радња предузета у вези са подацима као што су: прикупљање, бележење, преписивање, умножавање, копирање, преношење, претраживање, разврставање, похрањивање, раздвајање, укрштање, обједињавање, уподобљавање, мењање, обезбеђивање, коришћење, стављање на увид, откривање, објављивање, ширење, снимање, организовање, чување, прилагођавање, откривање путем преноса или на други начин чињење доступним, прикривање, измештање и на други начин чињење недоступним, као и спровођење других радњи у вези са наведеним подацима, без обзира да ли се врши аутоматски, полуаутоматски или на други начин.

Према члану 8. тачка 1. закона, за сваку обраду података о личности потребно је да постоји правни основ. То може бити:

- Законски основ,
- Пристанак лица чији се подаци обрађују и
- Обрада без пристанка.

То конкретно значи да, када у обављању посла царински службеник треба да прикупи и обради неки податак о личности а за то има законско овлашћење није му потребан пристанак лица чији се податак о личности прикупља или обрађује. Нпр. Законом о евиденцијама у области рада („Сл. лист СРЈ“, бр. 46/96 и Сл. гласник РС“, бр. 101/05-др закон и 36/09-др. закон) уређују се врсте, садржај и начин вођења евиденција у области рада, као и начин прикупљања, обраде, коришћења и заштите података из тих евиденција. У овим евиденцијама садржано је много података о личности чије је прикупљање и обрада прописана законом због чега није потребан пристанак физичког лица на које се ови подаци односе јер се прикупљање и обрада врши на основу законског овлашћења.

Међутим, уколико је прикупљање или обрада података о личности прописана подзаконским или неким другим актом ниже правне снаге од закона за прикупљање и обраду је потребан пристанак лица чији се податак обрађује. Нпр. изглед обрасца „Пријава заступника за регулисање Е-пословања“ који од података о личности садржи ЈМБГ, прописани су актом ниже правне снаге од закона у ком случају је за прикупљање и обраду ових података потребно да физичко лице чији се подаци обрађују да пристанак на обраду. Пристанак је формалан и даје се писмено потписивањем изјаве или усмено на записник, а може се дати и преко пуномоћника који мора располагати пуномоћјем које је оверено, осим ако је законом предвиђено другачије. Пристанак се може опозвати у писаној форми с тим што је у случају опозива лице које је претходно дало пристанак дужно да накнади оправдане трошкове и евентуалну штету.

Обрада података од стране Управе царина без пристанка лица могућа је, ако је обрада неопходна ради обављања послова из своје надлежности одређених законом у циљу остваривања интереса националне или јавне безбедности, одбране земље, спречавања, откривања, истраге и гоњења за кривична дела, економских, односно финансијских интереса државе, заштите здравља и морала, заштите права и слобода и другог јавног интереса, а у другим случајевима на основу писменог пристанка лица. У прилогу се налази образац изјаве којом лице даје пристанак на обраду података о личности када је за обраду потребан пристанак лица.

ПРАВА ЛИЦА ЧИЈИ СЕ ПОДАЦИ ОБРАЂУЈУ

Право на давање/недавање пристанка за обраду – свако физичко лице има право да руковоацу да/не да пристанак за обраду података о себи, ако руковалац не врши обраду на основу законског овлашћења. Физичко лице може да да пуноважан пристанак и преко пуномоћника, а може пристанак и да опозове. Да би лице дало пристанак, руковалац је дужан да га претходно упозна о свом идентитету и свим осталим питањима из члана 15. Закона.

Право на обавештење о обради - лице има право да захтева да га руковалац потпуно и истинито обавести о томе да ли обрађује податке о њему, које и у коју сврху и по ком правном основу и од кога их прикупља; у којим збиркама података се налазе подаци о њему, ко су корисници и којих података и у које сврхе и по ком правном основу; коме и који подаци се преносе, у коју сврху и по ком правном основу, као и свим осталим питањима из члана 19. Закона.

Право на увид - лице има право да захтева да му се ставе на увид подаци који се на њега односе. Право на увид обухвата право на преглед, читање и слушање података, као и прављење бележака.

Право на копију – лице има право да од руковоаца захтева копију података који се на њега односе, при чему је дужан да сноси само нужне трошкове израде и предаје копије.

Права поводом извршеног увида - лице има и право да од руковоаоца захтева исправку, допуну, ажурирање или брисање података, као и прекид и привремену обуставу обраде, ако су испуњени услови предвиђени чланом 22. Закона.

Како захтевати остваривање права у вези обраде података о личности?

Захтев за обавештење, увид и копију лице **чији се подаци обрађују** подноси руковоаоцу у писаном облику или усмено, ако то прихвати руковалац из разлога **ефикасности и економичности**.

Захтев за остваривање права **поводом извршеног увида**, лице чији се подаци обрађују, подноси се руковоаоцу **искључиво у писаном облику**.

Када се изјављује жалба Поверенику?

Подносилац захтева за остваривање права у вези са обрадом података, може изјавити **жалбу** Поверенику и то у року од **15 дана** од дана достављања одлуке којом је захтев **одбијен или одбачен**,

Подносилац захтева може изјавити жалбу и **по истеку прописаног рока** за одлучивање и поступање - тзв. **ћутање управе (ПРОПИСАНИ РОКОВИ ЗА ПОСТУПАЊЕ РУКОВОАЦА: 15 дана од дана подношења захтева за обавештење о обради, односно 30 дана од дана подношења захтева за увид или издавање копије документа са подацима, односно 15 дана од дана подношења захтева поводом извршеног увида)**.

Против одлуке Повереника лице може да покрене **управни спор**.

ЗБИРКЕ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Збирка података је скуп података који се аутоматизовано или неаутоматизовано воде и доступни су по личном, предметном или другом основу, независно од начина на који су похрањени и места где се чувају. У збирке података спадају разне евиденције, базе, регистри, уписници, спискови и сл.

Управа царина је у Централни регистар Повереника до сада пријавила десет збирки података о личности и то:

1. Евиденција уласка-изласка из зграде Министарства финансија-Управе царина (Централе),
2. Евиденција о лицима којима је издата дозвола за заступање (царински заступници),
3. Евиденција о присутности на послу запослених у Министарству финансија-Управа царина,
4. Кадровска евиденција,
5. Евиденција података о запосленима у Министарству финансија-Управи царина у регистру запослених који се води у Министарству финансија-Управи за трезор,
6. Збирка података –дисциплински деловодник (евиденција о покренутих дисциплинским поступцима због теже повреде службене дужности против царинских службеника),
7. Евиденција о исплати солидарне помоћи и осталим примањима,
8. Евиденција о зарадама и накнадама зарада запослених у Министарству финансија-Управи царина,
9. Евиденција о привременим и повременим пословима и
10. Евиденција о накнадама трошкова запослених у Министарству финансија-Управи царина.

У случају да се, поред горе наведених збирки, у Управи царина установи нова збирка података о личности, или се постојећим збиркама мења сврха обраде података или из постојећих збирки настају нове збирке података, у смислу члана 49. Закона Поверенику је потребно доставити претходно обавештење о обради, односно обавештење о успостављању нове збирке података о личности.

ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Чланом 47. Закона прописане су обавезе руковооца података у погледу заштите од злоупотреба, уништења, губитка, неовлашћених промена или приступа подацима о личности. Руководилац и обрађивач дужни су да предузму техничке, кадровске и организационе мере заштите података, у складу са утврђеним стандардима и поступцима, а које су потребне да би се подаци заштитили од губитка, уништења, недопуштеног приступа, промене, објављивања и сваке друге злоупотребе, као и да утврде обавезу лица која су запослена на обради, да чувају тајност података.

С тим у вези, царински службеник у обављању својих послова **дужан** је да :

- пре прикупљања упозна лице на које се подаци односе о свом идентитету, сврси и даљој обради података, начину коришћења, кориснику података, обавезности и правном основу односно добровољности давања података и обраде, праву на опозив пристанка, и правним последицама опозива, правима лица у случају недозвољене обраде,
- прикупљање и обраду података о личности врши тако да број и врста података који се обрађују и начин обраде буду сразмерни, односно одговарају сврси обраде,
- податке о личности штити од уништења, губитка и неовлашћеног приступа и злоупотреба и
- да приликом достављања аката и докумената другим државним органима, привредним друштвима, институцијама и сл., пре њиховог достављања, заштити податке о личности којима би се повредило право на приватност лица као што су: адреса становања, јединствени матични број грађана и друге податке о личности садржане у тим документима и исте учини недоступним (на документу затамни, прекрије коректором па копира документ, односно осенчи ове податке).

НАДЛЕЖНОСТ ПОВЕРЕНИКА ЗА ИНФОРМАЦИЈЕ ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА И ЗАШТИТУ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Свако ко сматра да му је повређено право утврђено законом може поднети жалбу Поверенику. Осим што је другостепени орган који решава по жалби, Повереник је надзорни орган, који врши надзор над спровођењем закона. У ту сврху Повереник је овлашћен да, ако утврди да су повређене одредбе закона којима се уређује обрада података, на то упозори руковооца, а може и да нареди да се неправилности отклоне у одређеном року, да се бришу подаци прикупљени без правног основа или да привремено забрани обраду.

КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Казнене одредбе за различите врсте прекршаја из закона крећу се у распону од 50 000 динара до 1 000 000 динара за правна лица, од 20 000 до 500 000 за предузетнике и од 5 000 до 50 000 за физичка лица.

ПРИЛОГ

Пример изјаве у случају када се обрада података врши уз пристанак лица чији се подаци обрађују:

На основу члана 10. Закона о заштити података о личности („Сл. гласник РС“, бр. 97/08, 104/09-др. закон, 68/12-Одлука УС и 107/12) дајем следећу:

ИЗЈАВУ

Овим путем дајем пристанак, да моје податке о личности унете у образац _____, Управа царина може користити у сврху реализације _____ у складу са Законом о заштити података о личности.

Сагласан сам да Управа царина може податке које има о мени обрађивати тако што ће исте чувати и користити у електронском облику, штампаним копијама, скенираним документима, као и на сваки други начин погодан и уобичајен у пословању Управе царина.

Податке могу користити запослени у Управи царина у напред наведене сврхе, као и запослени код других државних органа, привредних друштава или институција којима Управа царина доставља податке у складу са законским прописима.

Обавештен сам:

- да имам право да се обавестим о подацима које Управа царина води о мени, да извршим увид у податке, захтевам копију, исправку, допуну или ажурирање података који се односе на мене;
- да сам дужан да у случају да желим да опозovem свој пристанак на обраду података о личности, обавештење о томе доставим Управи царина у писаној форми;
- да је Управа царина дужна да након примљеног обавештења о опозиву раније дате сагласности, моје личне податке чува и користи на начин одређен законом;
- да у случају да се утврди да је у питању недозвољена обрада података о личности, имам право да предузmem мере прописане Законом о заштити података о личности.

Све податке о себи дајем добровољно.

(својеручни потпис)
Име и презиме